

123 . Istria | Județ: Constanța | Punct: Cetate | Anul: 2001

Anul: 2001

Cod RAN: 62039.01

Perioade: Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Epoca greacă, Epoca elenistică, Epoca romană timpurie, Epoca romană târzie, Epoca migrațiilor, Epoca medievală timpurie

Tipuri sit: amenajare/construcție

Categoriile sit: Apărare (construcții defensive)

Autori: Virgil Apostol, Alexandru Avram, Ștefan Bâlici, Iulian Bîrzescu, Alexandru Bounegru, Monica Mărgineanu-Cârstoiu, Florina Panait-Bîrzescu, Irina-Maria Popescu, Konrad Zimmermann, Florian Olteanu, Delia Botcă

Instituții: Muzeul Național de Istorie a României, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Universitatea de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Universitatea "Ovidius", Constanța, Universitatea Craiova, Universitatea Rostock, Germania, Universitatea Craiova, Universitatea "Ovidius", Constanța

Raport

Săpăturile (1-31 august 2001) au avut drept obiective: a) continuarea săpăturii în "groapa sacră" situată la SE de templul Afroditei și cercetată parțial în 1998 și în 2000; b) degajarea totală a colțului de SV al templului Afroditei, necercetat în perioada vechilor săpături (până în 1977), întrucât era încă suprapus de locuințe din epoca romană.

A. "Marea depresiune" ("groapa sacră")

Continuând activitatea de degajare a albierii naturale în stânca de șist, interpretată drept "groapa sacră", am dezvelit cinci blocuri fasonate din calcar (față de doar trei parțial vizibile în 1998), care se prezintă ca un rând perfect de ortostați legând pereții opuși ai stâncii. Pentru a se obține poziția orizontală, blocurile au fost așezate, pe un mic strat de sfărâmaturi de șist. Probabil că în această porțiune exista o cale de acces spre depresiune (în rest, cel puțin în zonele delimitate până acum, accesul este imposibil). În acest caz, zidul susținut de ortostații menționați, din care s-au mai păstrat o asiză de calcar mai prost conservată și un rând de plăci de șist în partea superioară, ar fi putut constitui un suport pentru un fel de podium. Dată fiind perfectă vizibilitatea a locului dinspre gradenele de pe latura de E a templului Afroditei și din spațiul de la S de fațada aceluiasi templu, este posibil ca amenajarea care ne reține atenția să fi fost concepută pentru diferite manifestări legate de ritualuri sacre, urmărite de publicul adunat pe treptele de E și în fața templului Afroditei.

Așa cum constatasem în timpul campaniei din 2000, "marea depresiune" a fost la un moment dat astupată. În extremitatea sa nord-estică, un șir de șase baze rectangulare de calcar, din seria celor descoperite în vechile săpături, precum și a monumentelor ??, Bß și ??, cercetate în 1996-2000 (vezi rap. 2000) - se așează direct pe umplutură (tocmai de aceea în acest sector nu am degajat umplutura, pentru a nu disloca aceste monumente). Toate aceste monumente sunt dispuse de-a lungul unei străzi pornind dinspre S (cu trei faze, toate din epoca elenistică) identificate în săpăturile din ultimii ani și interpretate ca fiind o nouă cale de acces în zona sacră (via sacra). Această cale trebuie să fi fost inaugurată în prima jumătate sau pe la mijlocul sec. III a. Chr., de când datează primul nivel al străzii și primele baze sau Óroi sacri cu inscripții descoperiți în săpăturile din anii '60-'70 și garnisită până spre sfârșitul sec. al II-lea cu alte monumente similare, epigrafe și mai ales anepigrafe. Noua cale de acces spre zona sacră (alături de cea tradițională din epoca arhaică și clasică, de la V spre E, prin propylon-ul reprezentat de monumentul C) a fost probabil amenajată în funcție de construirea templului închinat "Marelui Zeu", identificat recent cu monumentul D (comunicare inedită

Petre Alexandrescu). În jurul anului 100 a. Chr., de-a lungul acestei căi sacre au fost amplasate mai multe mici monumente (mai ales baze de stele votive). De reținut este și faptul că exact în acest moment se datează și faza IV a templului Afroditei (sau a doua fază elenistică), marcată între altele, de renunțarea la gradenele dinspre E, acoperite de un pavaj.

În aceste condiții este de presupus că, în cadrul unei reamenajări de ansamblu a spațiului sacru, s-a luat decizia de a se astupa imensa falie din stânca de la E de templul Afroditei, funcționalitatea sa sacră fiind preluată probabil de un bothros încă neidentificat, a cărui existență este de presupus undeva pe latura de V a templului (a cărui platformă J nu a fost încă cercetată complet, întrucât este suprapusă de clădiri din epocile romană și romano-bizantină). Concordanța dintre situația de ansamblu și componența umpluturii este susținută de o observație independentă, rezultată din analiza parțială a materialului descoperit în umplutura mării depresiuni: cele mai recente piese sunt, la prima vedere, câteva ștampile rhodiene din perioada V (ante ca. 108), câteva fragmente de boluri cu decor în relief și un fragment de lagynos Hadra din a doua jumătate a sec. II a. Chr. Nu avem până acum nici o descoperire aparținând cert primei jumătăți a sec. I a. Chr. Prin urmare, un rezultat esențial al campaniei 2001 îl constituie stabilirea momentului astupării mării depresiuni în jurul anului 100 a. Chr., în contextul mai larg al unei reamenajări a zonei sacre după distrugerea (cauzată de factori naturali, probabil de un cutremur?) de la sfârșitul sec. II a. Chr.

Pe de altă parte, materialul din marea depresiune se eșalonează cu precădere și destul de uniform între începutul sec. IV și cca. 100 a. Chr., cu doar câteva intruziuni de fragmente ceramice mai vechi. Deși nu s-au putut stabili straturi succesive de umplere, este posibil ca umplutura să conțină atât resturi aruncate intenționat în groapă în cadrul ritualurilor sacre, cât și materiale din componența pământului adus (nu se știe de unde) pentru astuparea faliei. Alături de piese ceramice indicând un caracter sacru al mării depresiuni, descoperite în 2000, adăugăm acum evidența osteologică: mai multe coarne de la diverse specii tăiate intenționat și, mai cu seamă, un cap de berbec (sau de oaie, miel) cu urme evidente de tăiere rituală, indicând fără dubiu un sacrificiu.

B. Colțul de SV al templului Afroditei

După taluzarea profilului de V al săpăturii, cel situat sub strada I (limita vestică a insulei urbane din sec. VI p. Chr.), am degajat porțiunea care acoperă colțul de SV al platformei J a templului Afroditei. Stratigrafia profilului de V se prezintă în acest sector în felul următor. Peste stratul de lut așezat deasupra arsurii 2 ("Burebista") se află o depunere care a furnizat material ceramic de epocă romană timpurie și câteva obiecte litice fragmentare. La baza acestui strat a fost distins un nivel de călcare pe care se așează plinta unui zid orientat aproximativ SE-NV, care, în continuarea zidurilor surprinse în anii trecuți la extremitatea vestică a suprafețelor B5 și A5, închide spre V insula romană timpurie. Acestui nivel (I b. - epoca Antoninilor) îi corespunde spectaculosul pavaj identificat în suprafețele A5 și B5. Peste stratul care suprapune acest nivel se așează un pat de așteptare de nisip marin, având în componență o tasare de scoici, care marchează nivelul al doilea al insulei romane (I c, sfârșitul sec. III p. Chr.). Urmează o umplutură masivă de pământ lutos cu material amestecat și o cantitate imensă de cărămizi și țigle (situație întâlnită în alte sectoare și în campaniile 1991-1993) apoi, sub forma unui pământ cenușiu, terasamentul străzii I (sec. VI p. Chr.).

Săpătura a fost executată aproape exclusiv în exteriorul treptelor din colțul de SV al fațadei templului Afroditei. Pentru secvența cronologică de epocă greacă stratigrafia se prezintă în felul următor: stânca aflată la -0,85/-1,1/-1,25 m față de nivelul treptelor superioare al templului Afroditei, apoi un strat "de nivelare" conținând fragmente ceramice de la începutul sec. VI a. Chr. (buze de boluri ioniene etc.) gros de cca. 0,15 m, pe care se așează o temelie compusă din pietre de șist, destinată probabil unui antecesor al templului Afroditei din prima jumătate a sec. VI a. Chr. Peste temelia menționată și până la nivelul tasării de calcar, surprins în mai multe locuri în vechile săpături și corespunzând primului rând de trepte ale templului, se așează un strat intermediar de pământ brun (-0,4/0,6 m), care a furnizat drept material cel mai recent câteva fragmente de cupe Kleinmeister. De aici și până la nivelul arsurii 2, care acoperă treptele superioare ale templului, s-a surprins o depunere cu material ceramic din a doua jumătate a sec. VI a. Chr. Treptele inferioare ale templului sunt foarte bine conservate, inclusiv, în câteva cazuri, crampoanele "coadă de rândunică". La cca. 1 m spre S de colțul de SV al templului se află resturile unui monument din blocuri

fasonate din calcar, care a primit notația L. Temelia acestuia este compusă din spolii provenind de la templul Afroditei, între care și câteva fisuri de coloană. Pe baza acestei constatări, precum și prin racordare stratigrafică cu fazele templului Afroditei, monumentul L se datează cca. 100-48 a. Chr. (faza IV). Resturile unui posibil monument din aceeași perioadă, în mare parte acoperit deocamdată de depunerile post-grecești, au fost surprinse la V de colțul templului.

Informații suplimentare online

[Raportul 1402 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
